

Ontwikkelingen in het taalonderwijs

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

Gerdineke van Silfhout – g.vansilfhout@slo.nl

slo

Inleiding

- Geen land met zo veel initiatieven voor scholen op het gebied van taalbevorderende activiteiten
- Een greep:

De nationale voorleeswedstrijd

- Groep 7 en 8
- Stichting Lezen

Nationale debatwedstrijd

- 14- tot 19-jarigen
- 200 scholen

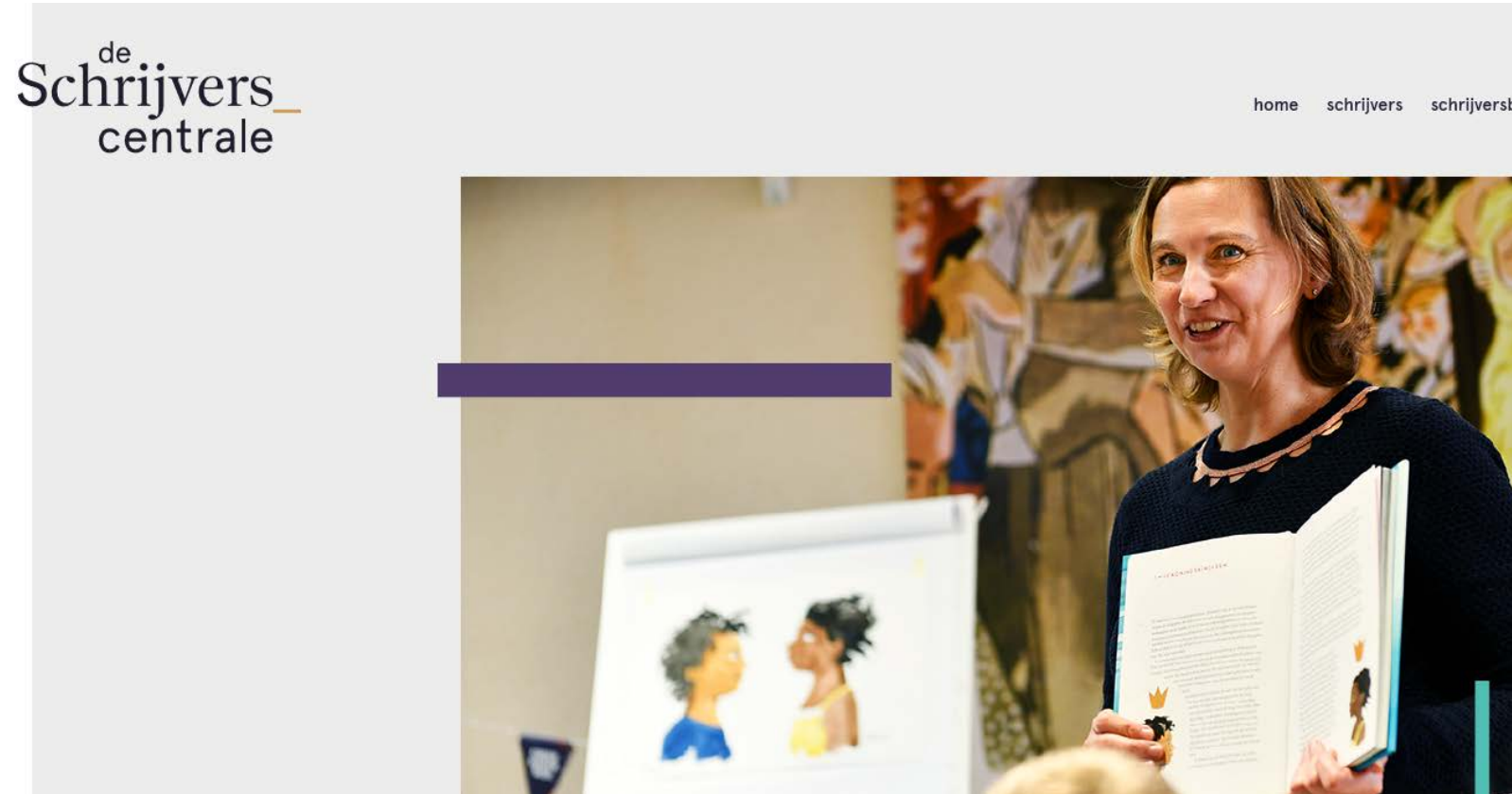
Er was eens: verhalenwedstrijd

- Vmbo, mbo, hbo
- Passionate Bulkboek

De schrijverscentrale

- Schrijvers op school

Schrijfcampagne

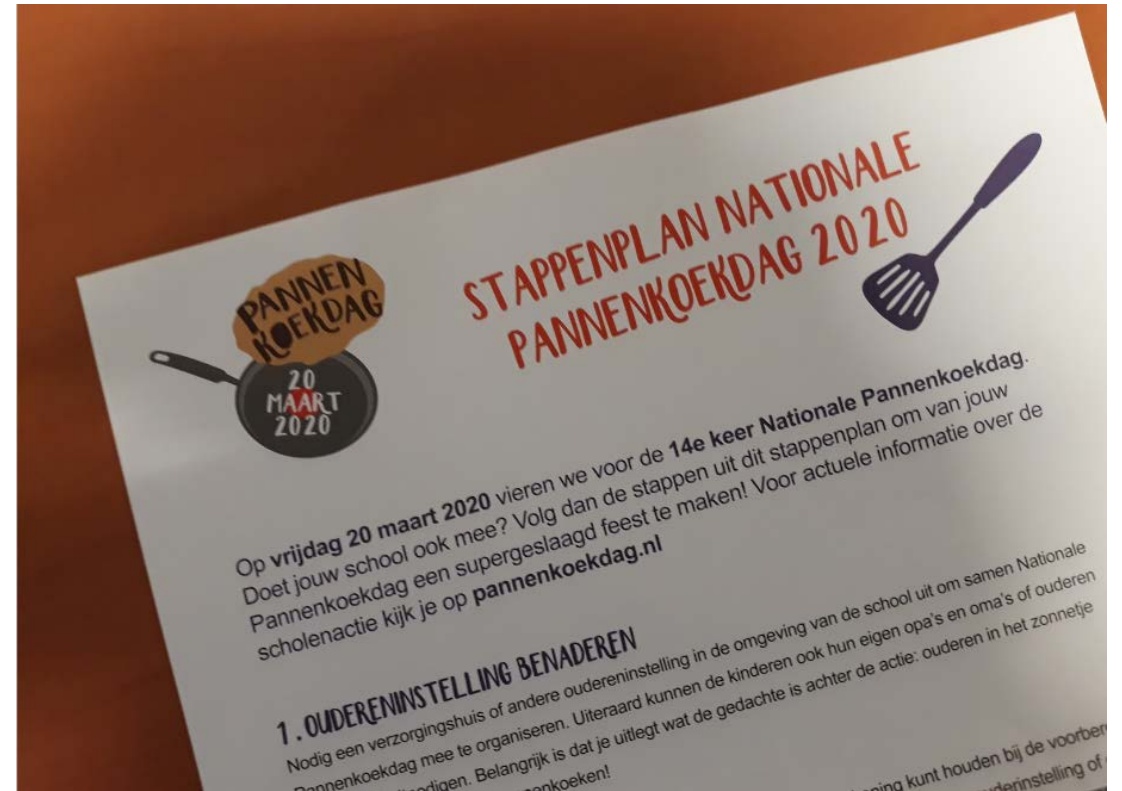
- Wie schrijft die blijft
- Po en vo

Klassenpost

"Wie schrijft die blijft"

En nog veel meer...

- ... waar scholen uit kunnen kiezen
- ... maar is het ook doordacht *wat* er wordt gekozen en waarom?
- ... en is het ingebed in het curriculum?
- ... niet alleen bij taal maar ook bij de andere vakken?

Recente ontwikkelingen lezen en schrijven

- PIRLS 2016 & PISA 2018: Leesvaardigheid daalt; 25% potentieel laaggeletterde 15-jarigen; leesmotivatie van 10- en 15-jarigen is laag; weinig leesplezier en veel leerlingen snappen het nut van lezen niet meer; verschillen nemen toe.
- Onderwijsraad / Raad van Cultuur (2019): thuis, op school en in de bibliotheek wordt diep lezen (langere tijd geconcentreerd lezen) te weinig gestimuleerd; te weinig aandacht voor leesmotivatie in het onderwijs; weinig stimulans voor jongeren die het juist nodig hebben.

Recente ontwikkelingen lezen en schrijven

- Inspectie van Onderwijs (2012), Taalunie (2015), SLO (2017): schrijfonderwijs (stellen) van groep 4-8 beslaat nog maar 10 procent van de totale onderwijstijd voor taal; de didactiek voor schrijven op 68 procent van de scholen niet aan de verwachtingen voldoet en dat het onderwijs in schrijven op 4 procent van de scholen deel uitmaakt van de kwaliteitszorg; de referentieniveaus voor schrijven zijn te hoog gegrepen voor veel basisschoolleerlingen.
- Zorgen vanuit het hoger onderwijs: vo-leerlingen schrijven onvoldoende om op het hbo/wo te presteren.

Verkaveling: een van de grootste problemen?!

- Leesonderwijs: technisch lezen, begrijpend lezen, vrij lezen; zakelijke teksten bij tekstbegrip en fictie/boeken voor vrij lezen en literatuuronderwijs
- Taalonderwijs: lezen, schrijven (schrifthandeling en stellen), mondelinge taalvaardigheid zijn afzonderlijke domeinen/hoofdstukken/modules
- Taalonderwijs en taal bij andere vakken (heel veel taalontwikkeling vindt juist plaats bij andere vakken)

Uit onderzoek blijkt o.a. dat...

- Graham & Hebert (2010): (leren) schrijven vergroot de leesvaardigheid + verwerking van de inhoud
 - Reflecterend (persoonlijke reactie), waarderend (recensie), studievaardigheden (schema, samenvatting, mindmap)
- Fictie schrijven positief voor leesproces en verhaalbegrip (Janssen & Van den Bergh, 2010)
- Leerlingen waarderen schrijven van fictie en poëzie (Remkes & Raijmakers, 2004)
- Leerlingen de transfer beter maken, ervaren het als meer functioneel

Houtveen, Van Steensel & De la Rie (2019)

- Belangrijk onderzoek Onderwijsinspectie/NRO t.a.v. peiling leesvaardigheid po. Wat werkt:
 - Werk aan het opbouwen van kennis en bouw aan woordenschat;
 - **Lees vanuit een doel**, zorg voor verschillende typen geïntegreerde teksten en besteed aandacht aan tekststructuur;
 - Leer leerlingen strategische lezers worden;
 - **Discussieer met leerlingen over teksten;**
 - **Integreer lezen en schrijven;**
 - Zorg voor een motiverende leesomgeving;
 - Monitor en toets leesbegrip;
 - Differentieer.

Lectoraat rondom geletterdheid Windesheim

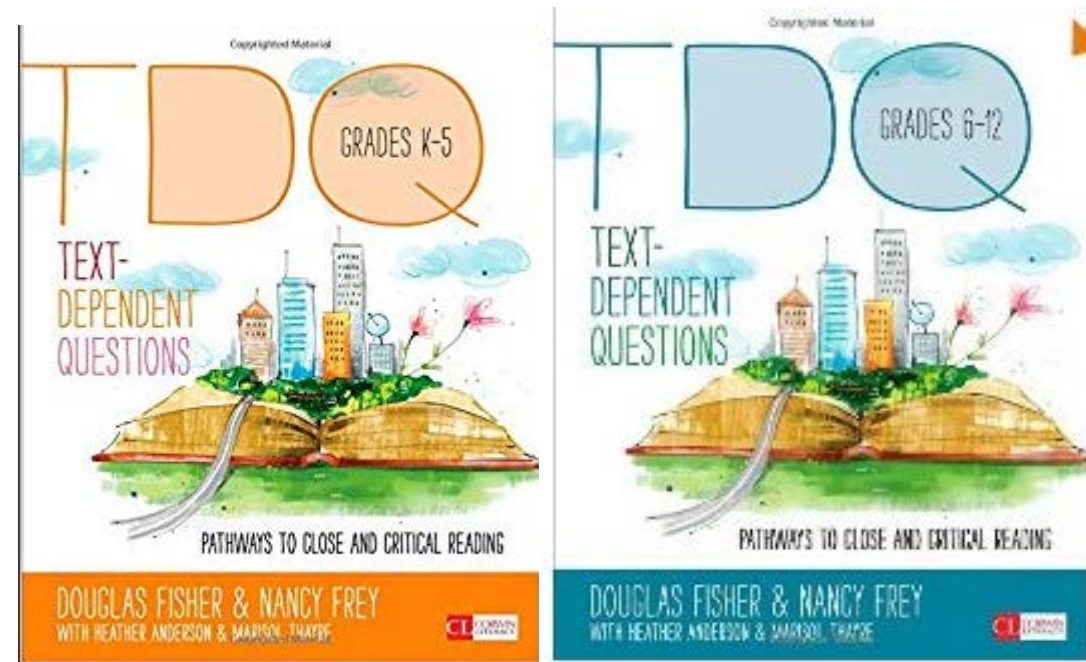
- Anneke Smits en Erna van Koeven (2019): uitgangspunt is het verrijken van de taal- en kennisbasis van leerlingen vanuit een thema:
 - Kies een multiperspectivisch thema (vrijheid of groeien i.p.v. lente);
 - Kies **twee voorleesboeken** (interessant maar vrij moeilijk) bij het thema en lees dagelijks 20 minuten daaruit voor;
 - Zorg voor een motiverend **boekenaanbod** met themaboeken (fictie en non-fictie), waaruit leerlingen dagelijks **zelf lezen** (vanaf groep 5 minimaal met B-boeken) en zorg ook voor instapboeken (boeken A of B-) en luisterboeken op B en B+niveau;

Lectoraat rondom geletterdheid Windesheim

- **Laat leerlingen elke dag minimaal 30 minuten lezen in zelfgekozen boeken.**
Leerlingen lezen minimaal 25 boeken per jaar en ze houden een lijst bij, zodat je weet wat hun interesse is, hoe je hen kunt helpen bij het juiste boek;
- Zorg voor een leessfeer, vaste leesroutines, besteed aandacht aan boeken in het klaslokaal en zorg voor **boekgesprekken**;
- Voor de tekstlessen werk je minimaal 1x per week 20-40 minuten met een coherente tekstset liefst passend bij het thema: authentieke, actuele teksten, opgebouwd van eenvoudig naar moeilijker, ondersteund met filmpjes en foto's;
- **Laat leerlingen schrijven over teksten of ontwerp opdrachten maken bij teksten.**
- https://windesheimschool.padlet.org/aeh_smits1/1ktu6w5jk4ev

Andere initiatieven laten hetzelfde zien...

- Lectoraat KPZ
- Aandacht voor Cloze Reading
- Lesmethoden
- ...

Ook landelijke ontwikkelingen: Curriculum.nu

- 7 essenties (bouwstenen) geformuleerd voor taal/Nederlands
 - Interactie en een rijk taalaanbod (gesproken en geschreven) ten behoeve van de taal- en denkontwikkeling
 - Doelgericht communiceren: afstemmen op doel, publiek en taalgebruikssituatie
 - Kritisch (digitale) informatie verwerven, verwerken en verstrekken
 - Experimenteren met taal en vormen van taal
 - Leesmotivatie en literaire competentie incl. creatieve verwerking

Ook landelijke ontwikkelingen: Curriculum.nu

- Met in alle sectoren veel en blijvend voor de basis

- Onderbouw po

Leerlingen leren:

- klanken te herkennen en onderscheiden (fonologisch en fonemisch bewustzijn) en de klanktekenkoppeling correct en geautomatiseerd toe te passen (coderen en decoderen);
- vloeiend (voor) te lezen met aandacht voor correctheid, expressie en begrip;
- met een leesbaar handschrift te schrijven;
- eenvoudige spelling- en grammaticaregels toe te passen en interpunctie te interpreteren en gebruiken.

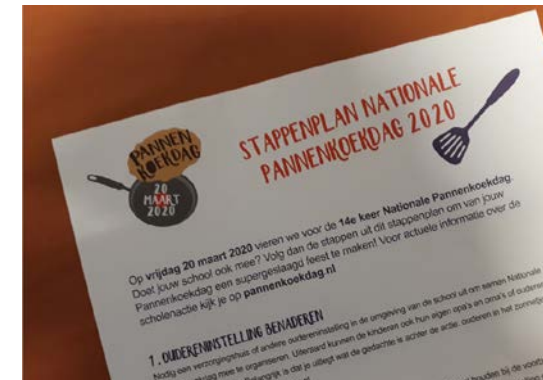
- Tot en met vo

Leerlingen leren:

- vloeiend (voor) te lezen met aandacht voor correctheid, expressie en begrip;
- de schrijfhandeling (handschrift en typschrift) adequaat uit te voeren;
- regels van spelling en grammatica, interpunctie en tekstvormgeving te interpreteren en gebruiken.

En dus...

- Een beredeneerd, onderbouwd en rijk aanbod bij taal/Nederlands én de andere vakken
- Samen nadenken over de keuzes:
 - hand-outs uitdelen of aantekeningen maken?
 - De pannenkoekenwedstrijd of Klassenpost?

Klassenpost

"Wie schrijft die blijft"